

пейської Комісії щодо посилення ЄПС, зокрема щодо перспективи створення єдиного економічного простору сусідства, а також приєднання України в багатобічних механізмах співробітництва ЄС із країнами-сусідами у визначених цільових сферах.

Отже, проблеми ЄПС у світлі українських інтересів заслуговують на увагу і потребують аналізу не тільки з боку офіційних чинників, а й ширших кіл науковців, місцевих владних еліт.

Кондратьєва Т. Ю.

аспірант, Національний університет «Одеська юридична академія»

ВЕКТОРНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Географічне розташування України лягло в основу двох геополітичних концепцій – євразійської і євроатлантичної. Суть євразійської концепції полягає в обґрунтуванні необхідності геополітичної орієнтації України на країни Євразії, перш за все, на Росію. Євроатлантична ж концепція – відображає пріоритетність української геостратегії через побудову тісних відносин з країнами Західної Європи. Зі здобуттям незалежності Україна опинилась між двома потужними блоками – Європейський Союз та Російська Федерація. Історично відомо, що Україна пройшла доволі складний шлях, що позиціонує її як частину і європейського і євро-азіатського (російського) соціально-культурного простору. Так від самого початку було встановлено, що політика України не матиме абсолютно одностороннього характеру. У грудні 1991 році Україною був підписаний договір про СНД, який передбачав подальше співробітництво України з країнами пострадянського простору. Для України важливе значення мали економічні питання, які необхідно було вирішити в рамках СНД, але розуміння можливості створення нового прототипу Радянського Союзу та перетворення СНД на військово-політичний блок, зупиняло Україну на шляху інтеграції до РФ в рамках СНД. Україна проводила політику, яка забезпечувала реалізацію її національних інтересів, утвердження її державності, виступаючи найбільш непримиримим опонентом Росії серед країн СНД. Насамперед вона відмовилась від участі у багатьох структурах Співдружності та Міжпарламентської Асамб-

леї (спочатку) до 1999 р., єдиної системи оборони, єдиної митної служби – Митного союзу тощо.

Велику роль в розвитку зовнішньополітичній політиці України щодо РФ, відіграє залежність України від Росії в забезпеченні паливно-енергетичними ресурсами. Цілком зрозуміло, що російська монополія на енергоносії посилює залежність української економіки від Москви, та передбачає політичний тиск на керівництво держави. «Тоді Росія почала митну війну, методично висуваючи перепони тільки для українських товарів. Податок на додану вартість було вдвічі підвищено тільки для українських товарів: не діяла Угода про вільну торгівлю, з боку Росії було введено квоти на цукор та спирт тощо». Але не зважаючи на це в «Основних напрямках зовнішньої політики України», які було схвалено Верховною радою України 2 липня 1993 року, зазначалось, що наша держава, виходячи з особливостей свого історичного розвитку, специфіки геополітичного та геоекономічного розташування, вважає домінантною двосторонні відносини з прикордонними державами саме україно-російські. У 1994 році країнами СНД був підписаний договір про Зону вільної торгівлі, але він фактично не функціонував. Україна його ратифікувала у 1999 р., а Росія взагалі цього не зробила. Наступним кроком вирівнювання стосунків було підписання Угоди про співробітництво прикордонних областей України та Росії, яка була укладена 27 січня 1995 року. Як вже було зазначено вище, Україна не обмежувалась одним вектором інтеграції і з часу проголошення незалежності налагоджувала співробітництво з Європейським Союзом, стала членом Ради Європи та в 1997 році ухвалила Хартію про особливі стосунки з НАТО. Це занепокоїло російський Уряд і призвело до змін в ставленні до України. Наступним кроком поновлення взаємовідносин став Договір про Дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією, який був підписаний у 1997 р., але ратифікований РФ лише у 1999 р. В цей самий період була встановлена Програма економічного розвитку на 1998-2007 рр., що в цілому знаменувало собою правові підстави для формування нових, рівноправних і конструктивних відносин між Україною та Росією. Документ передбачає визначення один одного як стратегічного партнера зі співробітництва у різних сферах, заперечення використання один проти одного сили, включаючи економічні та інші методи тиску, ствердження принципу невтручання у внутрішні справи один од-

ного, дотримання прав людини, тощо. Наступним кроком зовнішньоекономічної діяльності України стало підписання Договору про зону вільної торгівлі з СНД 18 жовтня 2011 р. Робота над Угодою продовжувалась 3 роки. Станом на 2012 рік договір ратифікований лише Росією, Білорусією та Україною, інші країни говорять про залучення до договору пізніше. Головне що договір передбачає звільнення від мит та квотування товарів, але по головним питанням для України, таким як енергоносії, змін не передбачається, це прописується у винятках, які закріплюються в Протоколах до Угоди. Великим питанням залишається наскільки обґрунтованим ця ЗВТ є для України і чи не є це знову ж таки прояви політичного тиску задля досягнення російської «Євразійської мети».

Другим шляхом зовнішньої політики України визначається інтеграція до ЄС. «Європейський вибір» України тісно пов'язаний з процесами європейської інтеграції, які перетворили ЄС на один з цюнаипотужніших політичних, правових і фінансово-економічних центрів. Підтверджуючи свій європейський вибір, Україна ставила своєю стратегічною метою вступ до ЄС починаючи з 1991 р. За цей період між Україною і ЄС прийнято 19 двосторонніх договорів і 3 меморандуми.

Головним міжнародно-правовим документом, регулюючим взаємини України з Євросоюзом, є Договір про партнерство і співпрацю між Україною і Європейською Співдружністю і їх, державами членами від 14 червня 1994 (УПС), який набув чинності 1 березня 1998 року. УПС була розрахована строком на 10 років, але угода передбача можливість щорічної пролонгації. 11 червня 1998р. Указом Президента про «Затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» було продовжено нормативне закріплення інтеграційних процесів України щодо ЄС, а 14 вересня 2000р., був підписан Указ Президента про «Програма інтеграції України до ЄС». У зв'язку з Копенгагенським самітом Україна-ЄС, який відбувся 4 липня 2002 р. Верховна Рада України звернулася до парламентів і урядів держав-членів ЄС і Європейського парламенту із закликом підтримати курс України на європейську інтеграцію, шляхом виведення відносин з Україною на якісно новий рівень розвитку, адекватний стратегічним зрушенням на європейському континенті і глибоким змінам в українській державі. Відповідно до Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» (у

2003 р.), адаптація законодавства є ключовою складовою процесу інтеграції України до ЄС, що в свою чергу, є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики. Програма визначає механізм досягнення Україною відповідності третьому Копенгагенському і Мадридському критеріям отримання членства в ЄС. Цей механізм включає у себе адаптацію законодавства, утворення відповідних інституцій і інші додаткові заходи, необхідні для ефективного правотворення і правозастосування. Метою адаптації законодавства України до законодавства ЄС є досягнення відповідності правової системи України правовій системі ЄС.

Наступним кроком в розвитку стосунків Україна-ЄС, 22 лютого 2005 року в рамках засідання Ради з питань співпраці Україна – ЄС підписано двосторонній План дій (ПД), розрахований на три роки. Фактично, ухвалення ПД означало продовження діалогу між Україною і ЄС у форматі Договору про партнерство і співпрацю, але без підйому його на принципово новий ступінь. Найбільш актуальним питанням співробітництва Україна-ЄС на сучасному етапі є переговорний процес щодо укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на заміну Угоди про партнерство та співробітництво (УПС), що міститиме також суттєву складову про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та ЄС. В основі економічної інтеграції – створення поглибленої та всеохоплюючої ЗВТ Україна – ЄС на основі чотирьох свобод, що буде вести до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку Євросоюзу. Всеохоплююча ЗВТ – означає лібералізацію торгівлі не лише товарами (включаючи продукцію сільськогосподарського виробництва та іншу чутливу продукцію), але й лібералізацію торгівлі послугами, вільний рух капіталу.

Сьогодні вже парафровано Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. Але стан інтеграції України до ЄС сьогодні знаходиться на рівні розмов, як такої інтеграції не відбувається, але мова про неї йдеться. З теорії відомо, що підписання Угоди про Зону вільної торгівлі не лишає країну права підписувати такі самі угоди з іншими країнами, але зрозуміло, що задля досягнення успіху в зовнішньоекономічній політиці необхідно свідомо обрати орієнтир напрямку, визначити стратегічних партнерів, затвердити стратегію та план розвитку та поступово слідувати йому. Прийняття будь яких стратегічних рішень під впливом тиску або мотивацією протистояння йому – не є правильним вибором. Отже питання вибору вектора зовнішньоекономічної політики і досі залишається відкритим.